

«Το πιο βασικό είναι η αφοσίωση στην Εκκλησία». Συνέντευξη του Μητροπολίτη Βολοκολάμσκ Ιλαρίωνα στο πρακτορείο εδήσεων «Pravoslavie.ru»

Περισσότερα από μισό αιώνα το Τμήμα Εξωτερικών Εκκλησιαστικών Σχέσεων του Πατριαρχείου Μόσχας ασχολείται με την επίλυση πολύπλοκων προβλημάτων, τα οποία αντιμετωπίζει η Εκκλησία στη σύγχρονη εποχή. Ο Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ Ιλαρίωνας διηγείται την ιστορία του ΤΕΕΣ, αναφερομενος στους Επικεφαλής του, τα επιτεύγματα, τις προοπτικές καθώς και σε διάφορες πτυχές της διεύθυνσης αυτού του Συνοδικού Τμήματος.

– Κατά τη διάρκεια της ιστορίας του το ΤΕΕΣ υπήρξε ένα από τα σημαντικότερα εκκλησιαστικά όργανα, επιτελώντας διάφορες αποστολές. Πείτε μας παρακαλώ γι' αυτές. Κατά την άποψή σας, ποιοι ήταν οι σπουδαιότεροι σταθμοί στην ιστορία του Τμήματος;

– Για την καλύτερη κατανόηση της ουσίας της υπηρεσίας του Τμήματος Εξωτερικών Εκκλησιαστικών Σχέσεων ας στραφούμε στην ιστορία αυτού του Συνοδικού ιδρύματος.

Το έτος 1946. Μόλις ολοκληρώθηκε ο Μεγάλος Πατριωτικός Πόλεμος. Όλη η χώρα μόλις ανασταίνεται από τα ερείπια και μαζί της συνανασταίνεται από τα ερείπια και η Ρωσική Εκκλησία. Αλλά εάν σε περίπτωση της χώρας τις ζημιές σε τέσσερα χρόνια τις προκάλεσαν οι φασίστες εισβολείς, στην Εκκλησία ζημιές σε σχεδόν τρεις προηγούμενες δεκαετίες επέφεραν οι εσωτερικές δυνάμεις. Οι αρχές ακολούθησαν τη γραμμή που απέβλεπε στην ολόκληρη εξαφάνιση της Εκκλησίας. Όμως κατά τη διάρκεια του πολέμου η κατάσταση άλλαξε διότι, κατ' αρχάς, η Εκκλησία κράτησε την πατριωτική στάση και από την πρώτη ημέρα του πολέμου ενεπλάκη ενεργά στον απελευθερωτικό αγώνα. Δεύτερον, στα κατεχόμενα από τα χιτλερικά στρατεύματα εδάφη άνοιξαν Ναοί, και όλα αυτά επέβαλαν στη Σοβιετική Κυβέρνηση τη διόρθωση της στάσης απέναντι στην Εκκλησία. Το 1943 συνεδρίασε η Τοπική Κληρικολαϊκή Σύνοδος, όπου εξελέγη ο Πατριάρχης Σέργιος, και από εκείνη τη στιγμή η Εκκλησία εν μέρει αρχίζει να αποκαθίσταται.

Ταυτόχρονα ως επίσημη ιδεολογία του κεθεστώτος παρέμεινε η αθεΐα. Και αμέσως η Εκκλησία άρχισε να σκέπτεται για το σύστημα προστασίας και κυρίως, του εαυτού της από τις διώξεις και του πιστού λαού. Επιπλέον φρόντισε για την έξοδο στο διεθνές χώρο για να αποκαταστήσει τις χαμμένες σχέσεις με τις επαρχίες και ενορίες του εξωτερικού και με όσους Αποδήμους κατοικούσαν στη ξενιτιά και παρέμειναν πιστοί στη Μητέρα Εκκλησία. Ωστε τοιουτοτρόπως με τη συμμετοχή στο διεθνές έργο σε διάφορα επίπεδα να εξασφαλίζεται η προστασία της Εκκλησίας

από τις εσωτερικές διώξεις. Όλα αυτά οδήγησαν στην απόφαση για τη σύσταση του Τμήματος Εξωτερικών Εκκλησιαστικών Σχέσεων.

Οι σταθμοί στην ιστορία του ΤΕΕΣ συνδέονται άμεσα με τις μορφές των Προέδρων του. Κατά κάποιο τρόπο η θητεία του κάθε Προέδρου ήταν και μια νεά εποχή για το Τμήμα.

Πρώτος εξ αυτών ήταν ένας περίφημος και λαμπρός Ιεράρχης Μητροπολίτης Νικόλαος Γιαρουσέβιτς. Ως Πρόεδρος του ΤΕΕΣ ο Σεβασμιώτατος κ. Νικόλαος έζησε και την αποκατάσταση των διοικητικών δομών της Εκκλησίας το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας '40 και την έναρξη των διώξεων από το Χρούστωφ. Ο Μητροπολίτης Νικόλαος προσέφερε πάρα πολλά για την επανένωση των αποσχισθέντων για πολιτικούς λόγους τέκνων με τη Μητέρα Εκκλησία. Έτσι, με την προσωπική του συμβολή μετά τη λήξη του πολέμου στη δικαιοδοσία του Πατριαρχείου Μόσχας επανεντάχθηκαν οι Επικεφαλής των εκκλησιαστικών περιφερειών στη Δυτική Ευρώπη Μητροπολίτες Ευλόγιος Γεωργκιέφσκυ και Σεραφείμ Λουκγιάνωφ, καθώς και το σεβαστό μέρος του ποιμνίου τους. Ο Σεβασμιώτατος κ. Νικόλαος ήταν ένας από τους πρωτοστάτες και οργανωτές της Συσκέψεως των Προκαθημένων και Αντιπροσώπων των κατά τόπους Ορθόδοξων Εκκλησιών στη Μόσχα το 1948. Χάρη στους κόπους του Ιεράρχη αποκαταστάθηκε η κανονική κοινωνία με τη Φινλανδική Ορθόδοξη Εκκλησία, η οποία διακόπηκε τη δεκαετία '20.

Ο Μητροπολίτης Νικόλαος συμμετείχε ενεργά στο ειρηνευτικό έργο, το οποίο ενδιέφερε επίσης και τη Σοβιετική Κυβέρνηση. Όμως όταν στο τέλος της δεκαετίας '50 του 20 αιώνα οι αρχές ξεκίνησαν μια άλλη εκστρατεία εναντίον της Εκκλησίας, περιφρονώντας όλους τους κινδύνους ο Δεσπότης στάθηκε να την προστατεύσει. Όπως αναφέρουν οι σύγχρονοί του, στα κηρύγματά του ο Ιεράρχης ασκούσε δρυμήτατη κριτική κατά της αθεϊστικής προπαγάνδας.

Σε ένα από τα Συνέδρια, το Φεβρουάριο 1960, ο Πατριάρχης Αλέξιος Α΄ παρουσίασε ομιλία, η οποία απέβλεπε στην υπεράσπιση του ιστορικού ρόλου της Ρωσικής Εκκλησίας. Αυτή η ομιλία αναστάτωσε τις αρχές με την τόλμη της, και εφόσον, σύμφωνα με αυτές, ο αυθεντικός συντάκτης της ομιλίας ήταν ο Μητροπολίτης Νικόλαος, σύντομα καθαιρέθηκε από τη θέση του Επικεφαλής του ΤΕΕΣ, εντάχθηκε στις τάξεις των εφησυχάζοντων και στη συνέχεια απέθανε. Οι περιστάσεις του θανάτου του δεν έχουν διασφηνιστεί πλήρως μέχρι σήμερα και γι' αυτό υπάρχουν πολλοί πιστοί, οι οποίοι υποστηρίζουν το ομολογητικό τέλος του Ιεράρχη.

Τον Μητροπολίτη Νικόλαο διαδέχθηκε ο νέος ακόμα τότε Επίσκοπος και μετέπειτα Μητροπολίτης Νικόδημος Ρότωφ. Οι αρχές τον υποστήριξαν πιστεύοντας ότι ως άνθρωπος νέας γενιάς, ο οποίος γεννήθηκε και ανατράφηκε στη μετεπαναστατική εποχή, θα είναι πάντα νομοταγής πολίτης. Όμως σε αυτή τη χαλεπότατη εποχή, όταν ακολουθήθηκε μια γραμμή, που απέβλεπε στην εξαφάνιση της Εκκλησίας, αλλά αυτή τη φορά όχι φυσική, αλλά ιδεολογική, αυτός κατάφερε να επικρατήσει

στρατηγικά στις κρατικές αρχές.

Τον πρώτο ήδη χρόνο από το διορισμό του Σεβασμιωτάτου κ. Νικοδήμου στην επαρχία Λένινγκραντ, οι αρχές αποφάσισαν «να του υποδείξουν τη θέση του». Οι συμμετέχοντες στη λιτανεία τη νύχτα του Πάσχα γύρω από τον Ιερό Καθεδρικό Ναό Αγίου Νικολάου και Θεοφανίων στο Λένινγκραντ περικυκλώθηκαν από τη μαινόμενη νεολαία, η οποία προπηλάκισε τους πιστούς. Αλλά το επόμενο έτος η πασχαλινή ακολουθία πήγε ήσυχα. Τι έγινε όμως; Ο Μητροπολίτης Νικόδημος προσκάλεσε μια εκκλησιαστική αντιπροσωπεία από τη Φινλανδία να παρακολουθήσει την ακολουθεία και δεν ήθελαν οι Σοβιετικές αρχές να χαλάσουν σχέσεις με τη γείτονη χώρα. Ως αποτέλεσμα κανένα επεισόδιο δεν σημειώθηκε εκείνη την εόρτια νύχτα γύρω από το Ναό. Αλλά ούτε σημειώθηκαν αργότερα.

Ο Σεβασμιώτατος κ. Νικόδημος πέτυχε το φαινομενικά ακατόρθωτο, δηλαδή την ανανέωση της Ιεραρχίας τον καιρό, όταν οι αρχές ως στόχο έθεσαν τη δραστική μείωση του αριθμού των Επισκόπων. Σε συναντήσεις τους με πολιτειακούς παράγοντες κατάφερε να τους πείσει ότι τις επαρχίες και τα ιδρύματα της Ρωσικής Εκκλησίας στο εξωτερικό πρέπει να τις διευθύνουν νέοι, δυναμικοί και μορφωμένοι άνθρωποι, κάτι το οποίο θα συνέσφερε στη βελτίωση της εικόνας της ΕΣΣΔ στο διεθνή χώρο. Υπερετώντας για κάποιο διάστημα στο εξωτερικό οι νέοι Αρχιερείς επιστρέφοντας στην Πατρίδα καταλάμβαναν χηρεύουσες επαρχίες.

Όταν οι αρχές επρόκειτο να κλείσουν τις Θεολογικές Σχολές Λένινγκραντ, στο Μητροπολίτη Νικόδημο ήρθε μια λαμπρή σκέψη: με την πρωτοβουλία του ιδρύθηκε Τμήμα αλλοδαπών φοιτητών. Μετά ταύτα ματαιώθηκαν τα σχέδια του κλείσιμου της ακαδημίας και του σεμιναρίου.

Τα χρόνια της διεύθυνσης του Τμήματος ο Μητροπολίτης Νικόδημος προσέφερε τα μέγιστα στην ανάπτυξη των διορθοδόξων και διαχριστιανικών σχέσεων. Αυτός ήταν, ο οποίος διέυθυνε τις συνομιλίες με αποτέλεσμα την παροχή του αυτοκεφάλου στην Ορθόδοξη Εκκλησία στην Αμερική και του αυτονόμου στην Ιαπωνική Ορθόδοξη Εκκλησία το 1970. Επί προεδρείας του άρχισε ο εποικοδομητικός διάλογος με τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία.

Καρείς μοναχός πλησιάζοντας τα δεκαοχτώ του χρόνια ο Μητροπολίτης Νικόδημος ολή του τη ζωή αφιέρωσε στην υπηρεσία της Εκκλησίας και πέθανε νέος, διανύοντας το 49^ο της ηλικίας, από έκτη κατά σειρά καρδιακή προσβολή.

Το 1972 ο Σεβασμιώτατος κ. Νικόδημος, ο οποίος παρά τη σχετική νεότητά του (ήταν σαράντα τριών ετών) ήταν βαριά άρρωστος, παρέδωσε την προεδρία του ΤΕΕΣ στο μαθητή του Μητροπολίτη Ιουβενάλιο Πογιαρκώφ. Ο Σεβασμιώτατος κ. Ιουβενάλιος διέυθυνε το Τμήμα για εννέα χρόνια. Ως ταλαντούχος οργανωτής πέτυχε την τελειοποίηση του έργου του Τμήματος. Αυτά τα

χρόνια το ΤΕΕΣ συμμετείχε ενεργά σε διάφορα διαχριστιανικά, διαθρησκειακά και κοινωνικά φόρουμ, πάντα συμβάλλοντας στην ενίσχυση του κύρους της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ρωσίας.

Το 1981 το Επικεφαλής του ΤΕΕΣ τέθηκε ο Μητροπολίτης Μινσκ και Σλουτσκ Φιλάρετος Βαχρομέγιεφ. Στη θητεία του, Θεού κρίμασι, έπεσε μεγάλο γεγονός στην ιστορία της χώρας μας, δηλαδή ο εορτασμός της χιλιετηρίδας της Βαπτίσεως της Ρωσίας. Από αυτή την επέτειο του 1988 άρχισε η αναγέννηση της Εκκλησίας στην Πατρίδα μας. Και εάν στην αρχή πολλοί είχαν τη γνώμη ότι οι αρχές θα περιορίζονταν στο άνοιγμα μιας ή το πολύ πολύ δυο μοναστηριών και μερικών Ναών, μετά τους εορτασμούς όλοι κατάλαβαν ότι έληξε η περίοδος διώξεων εναντίον της Εκκλησίας.

Με την ενέργεια και αξιθαύμαστη γοητεία, που τον χαρακτηρίζουν, ο Σεβασμιώτατος κ. Φιλάρετος, είχε το χάρισμα να μετατρέπει σε φίλους, τόσο προσωπικούς όσο και της Εκκλησίας μας, ακόμα και όσους ήταν αρχικά προκατειλημμένοι κατά της Εκκλησίας.

Το 1989 Πρόεδρος του ΤΕΕΣ διορίζεται ο Αρχιεπίσκοπος Σμολένσκ και Καλίνινγκραντ Κύριλλος, μετέπειτα Μητροπολίτης και σήμερα Αγιώτατος Πατριάρχης Μόσχας και Πασών των Ρωσιών. Θεού κρίμασι, διεύθυνε το Τμήμα το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από όλους τους προκατόχους του, σχεδόν είκοσι χρόνια.

Η θητεία του Σεβασμιωτάτου κ. Κυρίλλου συνέπεσε με την εποχή της διάλυσης του κομμουνιστικού καθεστώτος και της αναδείξεως της νέας Ρωσίας και άλλων κρατών της πρώην ΕΣΣΔ. Η Εκκλησία έπρεπε να ανταποκριθεί στις νέες προκλήσεις της εποχής, και το ΤΕΕΣ ήταν εκείνο το διανοητικό κέντρο και το χωνευτήριο, όπου είδαν το φως τα καινούργια δόγματα των σχέσεων Εκκλησίας και Πολιτείας, Εκκλησίας και Κοινωνίας.

Μέσα στο ΤΕΕΣ το διάστημα 1990–2000 διαμορφώθηκαν υποτμήματα, τα οποία αργότερα ανασυγκροτήθηκαν σε αυτοτελείς Συνοδικές οντότητες: Τμήμα της Κοινωνικής Διακονίας, Τμήμα για συνεργασία με τις ένοπλες δυνάμεις, Τμήμα για σχέσεις με την κοινωνία, και πολλά άλλα. Υπό τη διεύθυνση του Μητροπολίτη Κυρίλλου συντάχθηκε το σπουδαιότερο κείμενο όπως οι Αρχές του Κοινωνικού Δόγματος της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ρωσίας, το οποίο δεν έχει προηγούμενα ή κάτι παρόμοιο στην οικουμενική Ορθοδοξία. Μέσα στο ΤΕΕΣ εκπονήθηκε το δόγμα των σχέσεων Εκκλησίας και Πολιτείας, το οποίο εξακολουθεί να υπάρχει στη χώρα μας και σήμερα.

Στο διάστημα της προεδρείας του Σεβασμιωτάτου κ. Κυρίλλου διευρύνθηκε σημαντικά ο χώρος των διαχριστιανικών και διαθρησκειακών επαφών. Ιδρύθηκαν διάφοροι οργανισμοί όπως η Χριστιανική Διομολογιακή Διαβουλευτική Επιτροπή των χωρών της ΚΑΚ και της Βαλτικής, το Διαθρησκειακό Συμβούλιο της Ρωσίας, το Διαθρησκειακό Συμβούλιο της ΚΑΚ. Μεγάλο ενδιαφέρον έδειξε ο

Πρόεδρος του ΤΕΕΣ στις επαφές με την Ρωσική Υπερόρια Εκκλησία. Ο μακρόχρονος διάλογος ολοκληρώθηκε με την υπογραφή το 2007 της Πράξεως της Κανονικής Κοινωνίας μεταξύ της Εκκλησίας της Διασποράς και της εν τη Πατρίδι Εκκλησίας. Έτσι τέθηκε τέρμα στο μακρόχρονο διχασμό, ο οποίος οφείλεται στους πολιτικούς λόγους σύντομα μετά την Επανάσταση του 1917.

– Με τι ασχολείται σήμερα το Τμήμα; Μετά τη ιδιόμορφη «βελτιστοποίηση» οι ορισμένες παλαιότερες αρμοδιότητες του ΤΕΕΣ έχουν περιέλθει σε άλλα Συνοδικά Τμήματα. Πως βλέπετε τις προοπτικές της ανάπτυξης του Τμήματος;

– Ένας σπουδαίος σταθμός στην ιστορία του ΤΕΕΣ, όπως και όλης της Εκκλησίας μας, ήταν η συνεδρία της Ιεράς Συνόδου της 31^{ης} Μαρτίου 2009, όταν σύντομα μετά την εκλογή του στον Πατριαρχικό Θρόνο ο Αγιώτατος κ. Κύριλλος εξέθεσε στους αδελφούς αρχιερείς τη δική του θεώρηση της ενδοεκκλησιαστικής κατάστασης. Σε αυτή τη συνεδρία από το Τμήμα αποσπάστηκαν δυο οντότητες: Τμήμα για σχέσεις Εκκλησίας και Κοινωνίας και Γραμματεία (σήμερα Διεύθυνση) εξωτερικών ιδρυμάτων του Πατριαρχείου Μόσχας.

Εκ πρώτης όψεως, οι αρμοδιότητες του Τμήματος περιορίστηκαν. Αλλά με πλήρη ευθύνη μπορώ να τονίσω ότι δεν μειώθηκαν οι δουλειές του ΤΕΕΣ. Έτσι, το 2010 ως Πρόεδρος του ΤΕΕΣ πραγματοποίησα 30 ταξίδια εργασίας στο εξωτερικό, χωρίς να περιλαμβάνονται εκείνα, στα οποία συνόδευσα τον Αγιώτατο Πατριάρχη. Από το Ιανουάριο έως τον Ιούλιο του τρέχοντος έτους πραγματοποίησα επίσης 30 ταξίδια. Δηλαδή ακόμα σε δυο χρόνια της προεδρείας μου οι υποχρεώσεις μου αυξήθηκαν δυο φορές παραπάνω.

Με γοργούς ρυθμούς αυξάνεται η δυναμική των ταξιδιών του Προέδου και των στελεχών του Τμήματος, πολλαπλασιάζονται οι συναντήσεις εργασίας, προετοιμάζονται περισσότερα μεγάλα φάκελα για διάφορα προβλήματα καθώς και κείμενα για τις συναντήσεις του Αγιωτάτου Πατριάρχη, τα οποία περνάνε μέσα από το Τμήμα, και απλά αυξάνεται η ροή πληροφοριών, την οποία πρέπει καθημερινά να περνάει μέσα του το κάθε υπεύθυνο στέλεχος.

Δραττόμενος της ευκαιρίας θα ήθελα από τα βάθη της καρδιάς μου να ευχαριστήσω τους Αναπληρωτές μου καθώς και Επικεφαλής των υποδιαιρέσεων και στελέχη του Τμήματος για τη θυσιαστική τους προσφορά, τις υψηλές τους επαγγελματικές ικανότητες και την αφοσίωση στο έργο της Εκκλησίας.

– Σύμφωνα με τη γνώμη σας, ποιες είναι οι προτεραιότητες της σύγχρονης εκκλησιαστικής πολιτικής;

– Μετά την αναδιοργάνωση του ΤΕΕΣ, το Μάρτιο 2009, στο Τμήμα εξασφαλίσθηκαν τρεις βασικές

κατευθύνσεις, οι οποίες είναι: οι σχέσεις με τις αδελφές Ορθόδοξες Εκκλησίες, ο διάλογος με τις ετερόδοξες Εκκλησίες και σωματεία και επαφές με τους αποδήμους στο εξωτερικό.

Η πιο βασική κατεύθυνση στο έργο μας είναι η εμπέδωση της πανορθόδοξου ενότητας. Με τη βοήθεια του Θεού εδώ πετύχαμε τη θετική δυναμική. Πολλοί είναι εκείνοι, οι οποίοι θυμούνται τις πρόσφατες εξελίξεις, όταν οι σχέσεις μεταξύ των Πατριαρχείων Μόσχας και Κωνσταντινουπόλεως οξύνθηκαν τόσο πολύ ώστε οδήγησαν σε διακοπή της ευχαριστιακής κοινωνίας μεταξύ των δυο Εκκλησιών για κάποιο διάστημα. Σήμερα η κατάσταση είναι εντελώς διαφορετική. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην προσωπική συνεισφορά του Αγιωτάτου Πατριάρχη Κυρίλλου. Και παρόλο που μεταξύ του Πατριαρχείου Μόσχας και άλλων των κατά τόπους Εκκλησιών, της προαναφερθείσας Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, της Ρουμανίας οι αντιθέσεις παραμένουν μέχρι σήμερα, δεν τις προβάλλουμε δημοσίως, όπως δυστυχώς έγινε στο πρόσφατο παρελθόν, άλλα προσπαθούμε να τις λύνουμε με πνεύμα αδελφικής αγάπης.

Πιστεύουμε ότι εγγύς είναι ή ημέρα της συγκλήσεως της Αγίας και Μεγάλης Πανορθόδοξου Συνόδου, όπου όλο το πλήρωμα της Ορθόδοξου Εκκλησίας του Χριστού εν ενί στόματι και μια καρδιά θα μπορέσει να εγκομιάσει τον Κύριο και να δεχθεί κοινές αποφάσεις σχετικά με τα σπουδαία ζητήματα της εκκλησιαστικής ζωής.

Όσον δε αφορά τις σχέσεις με τους ετεροδόξους, τα τελευταία σε αυτό το χώρο αναδεικνύονται δυο αλληλοσυγκρουόμενες τάσεις. Από τη μια μετά βαθυτάτης λύπης παρατηρούμε την άπλωση, κυρίως στους προτεστάντες, των φιλελεύθερων απόψεων, οι οποίες συνεπάγονται την αλλοίωση της χριστιανικής διδασκαλίας. Είναι και η ανεκτική στάση απέναντι στην ομοφυλοφιλία, η οποία φτάνει μέχρι την ευλογία των «γάμων» ομοφιλόφυλων, και η ιερωσύνη των γυναικών, και η καθολική ηθική σχετικότητα. Εξαιτίας της εις Επίσκοπο χειροτονίας των δηλωμένων ομοφιλόφυλων σε μια σειρά των Εκκλησιών της Αγγλικανικής Κοινότητας κοντεύει να διακοπεί ο διάλογός μας με τις αγγλικανικές κοινότητες. Ταυτόχρονα βλέπουμε ότι πολλοί ετερόδοξοι χριστιανοί παραμένουν πιστοί στις βιβλικές, τις ευαγγελικές εντολές ενώπιον των προκλήσεων της σύγχρονης εποχής.

Πολλές φορές αναφέρομαι στη «στρατηγική συμμαχία», την οποία πρέπει να σχηματίσουν όλοι οι παραδοσιακά σκεπτόμενοι χριστιανοί για να αντισταθούμε από κοινού στη μαχόμενη εκκοσμίκευση. Ανάμεσα στους συμμάχους μας σε αυτή τη «συμμαχία» θα ήθελα να αναφέρω στην πρώτη θέση τους Ρωμαιοκαθολικούς, τους πιστούς των αρχαίων Ανατολικών Εκκλησιών (ειδικότερα της Αρμενικής Αποστολικής), ένα μέρος των Αγγλικανών, εκπροσώπους ορισμένων προτεσταντικών κοινοτήτων.

Το Τμήμα επίσης αναπτύσσει τακτικές επαφές με τους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς,

εφιστώντας την προσοχή του διεθνούς κοινού στο πρόβλημα της χριστιανοφοβίας, η οποία αποκτά συστηματικό χαρακτήρα σε μερικές περιοχές του πλανήτη μας. Πρόσφατα ένας από τους μη κυβερνητικούς οργανισμούς δημοσίευσε στατιστικά στοιχεία, σύμφωνα με τα οποία κάθε πεντάλεπτο στον κόσμο για την πίστη του πεθαίνει ένας χριστιανός. Βεβαίως δε μπορούμε να μείνουμε αδρανείς για το πρόβλημα αυτό και πρέπει κατά δύναμιν να βοηθάμε τους υπό δίωξη εν Χριστώ αδελφούς.

Το Τμήμα Εξωτερικών Εκκλησιαστικών Σχέσεων συμμετέχει ενεργά στο έργο που αφορά τους αποδήμους στις χώρες του εξωτερικού. Βεβαίως, εν προκειμένω δε μιλάμε μόνο για τους Ρώσους, είναι και εκπρόσωποι όλων των λαών, ιστορικά συνδεδεμένων με την Αγία Ρωσία και οι οποίοι ασπάστηκαν την Ορθόδοξη πίστη μέσα από την κολυμβήθρα του βαπτίσματος του Δνείπερου.

Να αναφέρω ένα μόνο παράδειγμα αυτού του έργου. Τον Ιούνιο του τρέχοντος έτους, πραγματοποίησα το ταξίδι εργασίας στην Παραγουάη. Αυτή η μακρινή δημοκρατία της Λατινικής Αμερικής έχει στενές σχέσεις με τη Ρωσία. Μετά την επανάσταση 1917 εδώ ήταν, που εγκαταστάθηκαν πολλοί Ρώσοι στρατιωτικοί, οι οποίοι τη δεκαετία '30, όταν η Παραγουάη είχε πόλεμο με τη Βολιβία, πέτυχαν την αναδιοργάνωση του στρατού αυτής της χώρας και κατάφεραν να νικήσουν. Οι απόγονοί τους μέχρι σήμερα κατοικούν στην Παραγουάη, έχουν την ενορία τους και ποιος άλλος εκτός από τη Ρωσική Εκκλησία και το Τμήμα Εξωτερικών Εκκλησιαστικών Σχέσεων να φροντίζει για τη διατήρηση της σχέσεως αυτών των ανθρώπων με την ιστορική και πνευματική τους Πατρίδα;

Η σημαντικότερη αποστολή του Τμήματος είναι η διατήρηση της κανονικής ενότητας της Εκκλησίας. Αυτό το θέμα είναι άκρως επίκαιρο για την Ουκρανία, όπου μέχρι σήμερα δεν έχει επουλωθεί το εκκλησιαστικό σχίσμα, το οποίο δημιουργήθηκε πριν από 20 χρόνια με την υποστήριξη της τότε πολιτικής ηγεσίας της χώρας. Τον παρελθόντα χρόνο πραγματοποίησα μερικά ταξίδια στην Ουκρανία, τόσο συνοδεύοντας τον Αγιώτατο Πατριάρχη, όσο και μόνος μου, συναντήθηκα με Επισκόπους, κληρικούς, απλούς πιστούς της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ουκρανίας. Μπορώ να διαβεβαιώσω ότι ο πιστός λαός έχει μεγάλη αγάπη και αφοσίωση στη Μητέρα Εκκλησία, και ευλεπιστώ ότι με τη βοήθεια του Θεού θα πετύχουμε την επαναφορά των αποσχισθέντων σήμερα αδελφών στο σωτήριο περίβολο της Εκκλησίας του Χριστού.

– Ποια προσόντα πρέπει να διακρίνουν έναν Πρόεδρο του ΤΕΕΣ; Είναι εύκολο να είσαι διάδοχος των προκατόχων σου, διότι αυτό καθεαυτό φέρει μια μεγάλη ευθύνη;

– Βεβαίως, δεν είναι εύκολο να καταλαμβάνει κανείς μια θέση, την οποία παλαιότερα κατέλαβαν τόσο διακεκριμένοι Ιεράρχες της Εκκλησίας μας. Είναι μεγάλη τιμή και ταυτόχρονα ύψιστη ευθύνη, για την οποία αναγκαστικά θυμάμαι συνέχεια.

Όσον δε αφορά τα προσόντα του Επικεφαλής του ΤΕΕΣ, φρονώ ότι ένα από τα σπουδαιότερα είναι η εσωτερική οργάνωση και η αυτοπειθαρχία. Χωρίς αυτές οι αυξημένες υποχρεώσεις απλά θα σε πλακώσουν. Είναι σημαντικό να ξέρεις να ακούσεις τους άλλους: και εκείνους με τους οποίους κάνεις διαπραγματεύσεις, και τους υφισταμένους, και, φυσικά, τους προϊσταμένους. Στη διεύθυνση του Τμήματος χρησιμεύει εκείνη η πείρα, την οποία απέκτησα στο ποιμαντικό μου έργο. Αυτό βοηθά να θυμάσαι, ότι έχεις να κάνεις με ζωντανούς ανθρώπους, οι οποίοι δε θέλουν μόνο τις διαταγές σου, αλλά και έναν καλό ανθρώπινο λόγο.

Από τη μια, πρέπει να θέσεις ξεκάθαρους στόχους, μην επιτρέποντας τις αδικαιολόγητες αναβολές, από την άλλη, πρέπει να θυμάσαι ότι δεν επιτρέπεται να τίθενται «φορτία δυσβάτακτα» στους ώμους του κανενός.

Απαραίτητες είναι η ηρεμία και η αυτοκυριαρχία. Από την πρώτη άποψη το συγκεκριμένο πρόβλημα μπορεί να φανεί δυσεπίλυτο, αλλά μια θυελλώδης και γεμάτη συγκίνηση αντίδραση μόνο θα επιδεινώσει την κατάσταση. Μόνο μια νηφάλια προσέγγιση του προβλήματος βοηθά στην αναζήτηση λύσεως στο αδιέξοδο.

Όσον δε αφορά τους «αντικειμενικούς δείκτες», βεβαίως να αναφέρω τη γνώση των ξένων γλωσσών. Χωρίς αυτές ένας άνθρωπος, και μάλιστα ηγετικό στέλεχος, αντιμετωπίζει δυσκολίες στο σύγχρονο κόσμο. Και φυσικά, πρέπει να ξέρει κανείς καλά τη μητρική του γλώσσα, μια γλώσσα κατανοητή από τους συνομιλητές του.

Πρέπει να είσαι ενήμερος για όλες τις βασικές εξελίξεις της σύγχρονης ζωής, και όχι μόνο εκκλησιαστικής, αλλά και της πολιτικής. Χρειάζεται ένας πλατύς ορίζοντας, διότι το Τμήμα επιτελεί το έργο του στο σημείο συνάντησης πολύ διαφορετικών τομέων της ζωής.

Και το σημαντικότερο είναι η αφοσίωση στην Εκκλησία. Να λησμονείς τον εαυτό σου και τα συμφέροντά σου και όλα τα ταλέντα σου να τα προσφέρεις στην υπηρεσία της Εκκλησίας. Να τηρείς πλήρη υπακοή στον Αγιώτατο Πατριάρχη και την Ιερά Σύνοδο, ενθυμούμενος ότι ο τελευταίος λόγος πρέπει πάντα να ανήκει στις εκκλησιαστικές αρχές.

– Είσθε παρουσιαστής της δημοφιλούς εκπομπής «Εκκλησία και κόσμος». Επιπλέον, πρόσφατα λάβατε μέρος στην παραγωγή μιας σειράς ντοκιμαντέρ «Άνθρωπος μπροστά στον Θεό». Γιατί με όλες σας πολλαπλές υποχρεώσεις αποφασίσατε να αφιερώσετε ένα σεβαστό μέρος του χρόνου σας στην τηλεόραση;

– Σύμφωνα με τη βαθιά μου πεποίθηση, η τηλεόραση σήμερα μπορεί να γίνει ένας σημαντικότερος

δίαυλος διαβίβασεως του χριστιανικού μηνύματος. Οι τηλεθεατές απαρτίζουν ένα ακροατήριο εκατομμύρια ανθρώπων και η Εκκλησία δε μπορεί να παραβλέπει τη δυνατότητα της μεταδόσεως του λόγου της σε αυτό το ακροατήριο. Εν τω μεταξύ, ένας από τους πρώτους στη χώρα μας, που κατάλαβε αυτό, ήταν ο Αγιώτατος Πατριάρχης Κύριλλος, τότε Μητροπολίτης και Πρόεδρος του ΤΕΕΣ. Η εκπομπή του με τίτλο «Λόγος του ποιμένα» απολάμβανε μεγάλη δημοτικότητα ανάμεσα στους Ρώσους τηλεθεατές, τόσο ανθρώπους της Εκκλησίας, όσο και ευρισκομένους μακράν αυτής. Ακόμα και μετά την ανάδειξή του στον Πατριαρχικό Θρόνο, ο Αγιώτατος κ. Κύριλλος δεν περιφρόνησε αυτό το σημαντικό διάυλο επικοινωνίας με το ποίμνιο.

Η εκπομπή με τίτλο «Εκκλησία και κόσμος», την οποία παρουσιάζω, κυκλοφορεί στο τηλεοπτικό σταθμό «Ρωσία - 24». Λόγω εξαιρετικά βεβαρυμένου προγράμματός μου, σε μια φορά βιντεοσκοποούνται τέσσερις εκπομπές, και όλη η διαδικασία συνολικά θέλει τρεις ώρες κάθε μήνα. Όμως αυτή η εκπομπή μου επιτρέπει να απαντάω στις ερωτήσεις των τηλεθεατών (άλλωστε αυτοί τακτικά στέλνουν ερωτήσεις στην ιστοσελίδα του προγράμματος) και έτσι να επικοινωνώ με ένα διευρυμένο κύκλο ανθρώπων, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων όσοι ευρίσκονται μακράν της Εκκλησίας. Αυτό ίσως είναι σημαντικό γι' αυτούς, αλλά εξίσου σημαντικό και για μένα προσωπικά, διότι μέσα από αυτή την επικοινωνία μαθαίνω καλύτερα τη ζωή των ανθρώπων, τους προβληματισμούς και τα ενδιαφέροντά τους. Δεν είναι σπάνιες οι περιπτώσεις όταν η ερώτηση που τίθεται από τον τηλεθεατή, με ωθεί για πρώτη φορά στο βαθύτατο στοχασμό για το συγκεκριμένο πρόβλημα, το οποίο παλαιότερα ευρίσκετο εκτός του οπτικού μου πεδίου.

Όσον δε αφορά τον κύκλο ντικιμαντέρ «Άνθρωπος μπροστά στον Θεό», η προβολή του οποίου άρχισε την παραμονή του Πάσχα του τρέχοντος έτους, ασχολούνται με την παραγωγή του εκείνες τις λιγοστές ώρες, που μου έμειναν μετά την εκπλήρωση των βασικών μου υποχρεώσεων. Στηρίζεται στο κείμενο του βιβλίου μου «Ορθόδοξος χριστιανισμός».

Γενικά, όσο θυμάμαι τον εαυτό μου, πάντα είχα μια ροπή προς τη δημιουργία. Στα παιδικά και τα νεανικά μου χρόνια αυτή ήταν η μουσική. Αφού εξέλεξα την μοναχική πορεία, απέρριψα το έργο του συνθέτη, αλλά σύντομα αισθάνθηκα ότι πρέπει να γράφω βιβλία. Βεβαίως, δεν επρόκειτο για λογοτεχνία, αλλά για μελέτες των αγίων πατέρων και μεταφράσεις των έργων τους. Όταν ήμουν ήδη Επίσκοπος διανύοντας το 40^ο έτος της ηλικίας μου, με «επισκέφθηκε ξανά η μούσα»: σε ένα σύντομο διάστημα συνέθεσα μερικά ογκώδη μουσικά έργα, τόσο για λειτουργική χρήση, όσο και κοσμικά, αλλά με θρησκευτικό περιεχόμενο και ειδικότερα το ορατόριο «Τα κατά Ματθαίον Πάθη».

Πάντα είχα ενδιαφέρον για την ενασχόληση με τα έργα μεγάλης κλίμακος, γι' αυτό το λόγο έγραφα βιβλία και όχι άρθρα, συνέθεσα ορατόριο και όχι σύντομα κομμάτια, και να το, ετοίμασα μια σειρά ντικιμαντέρ και όχι μια ή δυο ταινίες. Αυτή είναι η ιδιαιτερότητα του τρόπου σκέπτεσθαι: δεν χωράω συνήθως στα πλαίσια έργων μικρής κλίμακος για να αναπτύξω το συγκεκριμένο θέμα.

Τη στιγμή που ο Αγιώτατος Πατριάρχης μου παραχωρούσε ευλογία να διατελώ Πρόεδρος του ΤΕΕΣ, μου είπε ότι από 'δω και πέρα πρόκειται να συνθέτω τη «συμφωνία των εξωτερικών εκκλησιαστικών σχέσεων» και έκτοτε πάλι έπαυσα να ασχολούμαι με τη σύνθεση μουσικών έργων. Αλλά πρέπει να υπάρχουν κάποια «δημιουργικά περιθώρια». Ίσως γι' αυτό δεν παύω να ασχολούμαι με την τηλεόραση. Όμως είναι βέβαιο, ότι τη διεύθυνση ολόκληρου του τομέα των εξωτερικών σχέσεων της Ρωσικής Εκκλησίας τη θεωρώ ως βασικό δημιουργικό μου έργο. Εδώ επίσης χρειάζεται μια δημιουργική άτυπη προσέγγιση και, όπως λένε σήμερα, δημιουργικός τρόπος σκέπτεσθαι.

– Με αφορμή την επέτειο του ΤΕΕΣ έχει κυκλοφορήσει ένα νέο βιβλίο υπό την επιμέλειά Σας. Ποια καινούργια στοιχεία θα μάθουν διαβάζοντας αυτό οι αναγνώστες;

– Το βιβλίο με τίτλο «Υπηρετώντας την Εκκλησία. Για την εξηκονταπενταετία του Τμήματος Εξωτερικών Εκκλησιαστικών Σχέσεων του Πατριαρχείου Μόσχας» κυκλοφόρησε πριν μερικές μέρες, την παραμονή της 24^{ης} Ιουλίου, όταν εορτάσθηκε η επέτειος του Τμήματός μας. Δραττόμενος της ευκαιρίας θέλω να εκφράσω τη βαθιά μου ευχαριστία στο πρόσωπο του Αγιωτάτου Πατριάρχη Κυρίλλου και στους Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτες Ιουβενάλιο και Φιλάρετο, οι οποίοι διέθεσαν αρχειακό υλικό για το βιβλίο, αλλά και σε όλους όσοι κοπίασαν για την έκδοσή του, και κυρίως πρόκειται για τα στελέχη των διάφορων υποτμημάτων του ΤΕΕΣ, καθώς και του Εκδοτικού Οίκου του Πατριαρχείου Μόσχας. Ευχαριστώ επίσης το Ίδρυμα «Ρωσικός κόσμος» για την υποστήριξη της εκδόσεως του βιβλίου.

Πρόκειται για ένα καλαίσθητο λεύκωμα με περισσότερα από 500 σελίδες, όπου περιλαμβάνεται υλικό σχετικά με την ιστορία του ΤΕΕΣ. Η έκδοση συνοδεύεται από περίπου 200 έγχρωμες και ασπρόμαυρες φωτογραφίες, όπου αποτυπώνονται οι κορυφαίες στιγμές από την ιστορία του Τμήματος, αρχίζοντας από την προεδρεία του Μητροπολίτη Νικολάου και με τέλος το τρέχον έτος.

Ακόμα το βιβλίο περιλαμβάνει απομνημονεύματα του Αγιωτάτου Πατριάρχη Κυρίλλου, του Μητροπολίτη Ιουβεναλίου, τη συνέντευξη του Μητροπολίτη Φιλαρέτου καθώς και μερικές επίσημες ομιλίες και εισηγήσεις, όπου καταγράφονται οι βασικές φάσεις του έργου του ΤΕΕΣ.

Πολλές φωτογραφίες και κείμενα βλέπουν το φως της δημοσιότητας για πρώτη φορά, ώστε ελπίζω το βιβλίο θα αποβεί ωφέλιμο για όσους ενδιαφέρονται για την ιστορία της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ρωσίας της σύγχρονης εποχής.